

Háry László

A külföldi magyarnyelv-oktatás motiválását elősegítő szervezeti keretek bővítésének lehetőségei

A nyelv lényegének meghatározására számos definíció született. Ezek számba vétele és értelmezése helyett a nyelvnek a kulturális értékek megismerésében és közvetítésében játszott szerepére és funkciójára szeretnék röviden kitérni, illetve e gondolatkör néhány aspektusát kiemelni.

A nyelv mint a gondolatok, érzelmek, vágyak kifejezésének és közlésének eszköze, maga is kulturális és művészeti értékek létrehozásának eszköze, hordozója és létformája, ugyanakkor más, nem verbális kulturális-művészeti értékek megismerésének, megismertetésének és közvetítésének fontos eszköze.

A nagy európai államok a fent leírtak szellemében a XIX. század 80-as éveitől kezdődően létrehozták nemzeti kulturális intézetüket, aminek honi központja a világ számos országára kiterjedő hálózatot épített ki (British Council – 1934, Goethe Intézet – 1951, Alliance Française – 1884, Dante Társaság – 1889 stb). Ezek az intézetek a nemzeti kulturális és művészeti értékek nemzetközi megismertetését tűzték zászlajukra, de számos esetben nyíltan vagy burkoltan a hazai gazdaság külföldi propagálását is felvállalták. Ezeknek az intézeteknek a fenti funkciók ellátásán túl alapvető céljuk volt a nemzeti nyelv mint idegen nyelv hazai és külföldi oktatása, az oktatási keretei bővítésének szorgalmazása és sokrétű támogatása (anyanyelvi oktatók, nyelvkönyvek, ösztöndíjak stb.).

Egy fent leírt típusú intézet létrehozásának feltételei Magyarországon 2002-ben, a Balassi Bálint Intézet megalapí-

tásával jöttek létre, két jogelőd intézmény funkcióinak megszüntetve megőrzésével, ill. összevonásával. Megítélésem szerint elsősorban a *feltételei*, hiszen jelenleg továbbra is kettősség áll fenn a magyar nyelv és kultúra nemzetközi terjesztésében és megismertetésében. A külföldi kulturális intézetek, központok, CH-k hálózata ugyanis, aminek tagintézményei az OM felügyelete alá tartozó Balassi Bálint Intézet külföldi bázisintézményei *lehetnének*, két másik minisztérium irányítása alá tartoznak. Ha a kormányzat célja a Balassi Bálint Intézetnek egy „nyugati” típusú, a külföldi országimázs-építés szempontjából rendkívül fontos és hasznos szerepkör betöltésére hivatott kulturális intézetté fejlesztése, akkor ennek érdekében még számos vonatkozásban tárcaközi megállapodásokra és kormányzati döntésekre van szükség szervezeti, szakmai és pénzügyi kérdésekben egyaránt.

E szándék megnyilvánulásaként értékelhető a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának politikai államtitkárához a Balassi Bálint intézet főigazgatójával közösen intézett levelünkre történt reagálás. A levélben ismertettük a Balassi Bálint Intézetnek és a Pécsi Tudományegyetem két szervezeti egységének, a Hungarológiai Tanszéknek és az Idegen Nyelvi Titkárságnak, a magyar nyelv és a hungarológia oktatásában, valamint a magyar mint idegen oktatásában és tesztelésében elért közös eredményeit, valamint a magyar nyelv külföldi oktatási kereteinek bővítésére és motiválására tett erőfeszítéseit. Kértük, hogy a NKÖM tegye lehetővé és szorgalmazza, hogy a külföldi magyar kulturális intézetek tekintsék kultúraközvetítő tevékenységük szerves részének a magyar nyelv oktatását és motiválják a magyar nyelv minél szélesebb körű tanulását, valamint az elért nyelvtudás standardizált, EU-kompatibilis nyelvvizsgálóval történő tesztelését.

A levél megírásának előzménye, hogy a Pécsi Tudományegyetem Idegen Nyelvi Titkársága, amely 1999 óta a neves európai egyetemek által létrehozott ECL Konzorcium (*European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages*), illetve a konzorcium által kidolgozott és működtetett *ECL nyelvvizsgarendszer* nemzetközi központja, az európai uniós tagállamok hivatalos nyelveire kidolgozott ECL nyelvvizsgarendszer vizsganyelvei közé bevitte, majd 2001-ben a vizsgarendszerrel együtt akkreditáltatta a magyar nyelvet. Ezt követően több külföldi magyar kulturális intézettel (London, Berlin, Bécs) megállapodást kötött magyarból ECL vizsgahely nyitására és működtetésére, illetve a vizsgára való felkészítés céljából magyar nyelvi kurzusok indítására. Az együttműködés kedvező tapasztalatai, illetve a külföldön magyart tanulóknak az az igénye, hogy bővüljenek a magyar nyelv tanulásának lehetőségei, és megszerzett magyar nyelvi ismereteiket külföldön és Magyarországon egyaránt elfogadott vizsgabizonyítvánnyal dokumentálhassák, késztetett bennünket arra, hogy javaslatot tegyünk a rendszer kiszélesítésére, és ehhez kérjük a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának hivatalos támogatását.

Javaslatainkat a minisztérium illetékesei kedvezően fogadták. További informálódás után dr. Csapodi Miklósné, a Kulturális Intézetek Igazgatóságának igazgatója, feljegyzést készített dr. Schneider Mária helyettes államtitkár asszony részére. Ebben a londoni és a berlini intézetektől közvetlenül szerzett információkra is támaszkodva az alábbiakat fogalmazza meg:

„Az Igazgatóság álláspontja az ECL nyelvvizsgák többi intézetre történő kiterjesztésével, népszerűsítésével kapcsolatban az, hogy minden külföldi magyar kulturális intézet az adott kulturális közeg igényeinek felmérése után, önállóan

dönthet az ECL vizsgáztatás felvállalásáról, a NKÖM jóváhagyásával. A KII szakmai szempontból támogatja azt az elképzelést, hogy ott, ahol arra igény mutatkozik, ECL vizsgaközpontok működjenek és a nyelvoktatáshoz és vizsgáztatáshoz az adott kulturális intézet, Collegium Hungaricum biztosítsa az infrastrukturális feltételeket.” ... „A KII részéről segítséget tudunk nyújtani a nyelvoktatással és vizsgáztatással kapcsolatos ismertető, tájékoztató anyagok, kézikönyvek intézeteinkbe történő továbbításában. Az intézetek – lehetőségeikhez mérten – szerepet játszanak a nyelvvizsgáztatási lehetőség népszerűsítésében, megismertetésében.”

A levélben utalás történik arra, hogy „A vizsgáztatással járó szervező- és reklámtevékenységre, valamint a lektorok ill. egyéb oktatók díjazására azonban anyagi forrást nem áll módunkban biztosítani.” Ezt nem is kértük, ugyanis mind a nyelvoktatás, mind a nyelvvizsgáztatás önfelfinanszírozó, a tandíj, ill. a vizsgadíj bevételeiből az elvégzett (több-let)munka finanszírozható.

A NKÖM és a KII nemcsak állásfoglalást alakított ki a Balassi Bálint Intézet és a PTE Idegen Nyelvi Titkárság közös ajánlásáról, hanem a külföldi magyar kulturális intézetek igazgatói részére küldött körlevélben azonnal megtörtént az állásfoglalás tartalmának végrehajtására az intézkedés is.

A kulturális intézetben a magyar mint idegen nyelv oktatás feltételeinek megteremtése, illetve a meglévő keretek kibővítése jól kiegészíti azt a hungarológiai képzést, amit a Balassi Bálint Intézet koordinálásával a világ számos országának egyetemi tanszékei végeznek. Míg az egyetemeken alapvetően a *hungarológus* szakemberek, *nyelvészek* és *irodalmárok* képzése folyik, addig a kulturális intézetek a mindenki számára hozzáférhető *nyelvtanulási* lehetőséget biztosíthatják a magyar nyelv tanulása iránt érdeklődőknek,

legyenek ezek nyelvünk és kultúránk külföldi szimpatizánsai vagy a külföldi szórvány-magyarok különböző generációjának tagjai. A magyar nyelv tanulásának motívumai eltérőek lehetnek a turista-nyelv elsajátításától, a szülőknagyszülők nyelvének tanulásától a magyarországi oktatási intézményekben való tanulás szándékán át egészen a szakmai vagy az üzleti világban való érvényesülésig. Ez a nyelvtanulási igény motiválható azzal, ha a tanulás egyes fázisainak lezárásaként célul tűzzük ki egy adott nyelvtudásszint elérését. Ez a cél érhető el az európai uniós elvárásokkal adekvát, és a magyarországi akkreditációs követelményeknek is megfeleltetett ECL magyar nyelvvizsgálóval. A kulturális intézetek mint az ECL magyar vizsga vizsgahelyei kooperálhatnak a magyart mint idegen nyelvet oktató egyetemi hungarológiai tanszékekkel és más intézményekkel is (pl. népfőiskolák, nyelviskolák, vasárnapi iskolák stb.) bevonva az ottani oktatókat is a vizsgáztatásba. A nyelvtanulási és a nyelvvizsgáztatási lehetőség propagálásával a magyar kulturális intézetek a fentiekén túl egyúttal újabb látogatói kört tudnak vonzani falaik közé, akik így megismerkedhetnek az ottani kulturális kínálattal is. Csak melleleg említem meg, hogy a neves európai kulturális intézetek nyelvtanfolyami és nyelvvizsga bevételeiből finanszírozzák működési költségeik egy részét, illetve kiegészítik vele az állami, vagy a civil szférától kapott támogatást, sőt saját ösztöndíjrendszert működtetnek nyelvoktató-nyelvvizsgáztató tevékenységük bővített újratermeléséhez.

A kulturális intézetek keretében folyó nyelvoktatási és nyelvvizsgáztatási tevékenység iránt megvan az igény, ezt mutatják eddigi tapasztalataink. Az ECL vizsgahely nyitást követően Londonban, Berlinben, Bécsben indított tanfolyamok résztvevői most kezdenek beérni, és készülnek a

májusi vizsgára. A KII igazgatójának levelére hivatkozva a pozsonyi kulturális intézet igazgatója telefonon jelezte, hogy szívesen vállalják a magyarból az ECL vizsgahely működtetését és a vizsgáztatást, hiszen mintegy félszáz magyarul tanuló diák várja intézményükben a nemzetközi vizsgalehetőség biztosítását. Az USA-ban a magyarországi közép-és felsőoktatási intézményekben tanulni szándékozók javaslatára nyílt meg magyarból (sőt angol mint idegen nyelvből is) ECL vizsgahely, ami biztosan hozzájárul a célirányos magyartanulásban résztvevők számának emelkedéséhez. Kanadai intézmények is érdeklődnek a vizsgalehetőség iránt. Kanada mellett más országokból is jeleztek hasonló igényt, ahol szintén *nem* működik magyar kulturális intézet. Ezekben az országokban, amíg nem bővül a külföldi kulturális intézetek köre, illetve nem jön létre a Balassi Bálint Intézet irányításával működtetendő nemzetközi intézményhálózat, a diplomáciai képviselőt vállalhatná magára, ill. biztosíthatná a lehetőséget és a feltételeket az országban működő kompetens egyetemi tanszékek és munkatársaik bevonásával a magyar kultúra megismertetése, értékeinek terjesztése *mellett* a magyar mint idegen nyelv tanulásához és az ECL magyar nyelvvizsga letételéhez.